

Намозда қунут | Ҳадис дарслари (333-дарс)

19:00 / 18.06.2025 9579

Қунут луғатда дуо ва тазарруъ маъносидадир. Шариатда эса, намозда рукуъдан олдин ёки кейин туриб Аллоҳ таолога илтижо қилиб, ёмонликни дафъ қилиш ёки яхшиликни жалб қилишни сўрашдир.

Баро розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: «Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам Бомдод ва Шом намозларида Қунут ўқир эдилар». Бешовлари ривоят қилган.

Шарҳ: Ушбу ривоятда келган Қунут бошга мусибат тушганда ўқилган Қунутлар бўлса керак. Бундоқ пайтда барча намозларда «Қунут» ўқилиши бор.

Ҳанафий мазҳабида, «Қунут»ни қироати ошкора бўлган намозларда ўқилади, дейилган.

«Бомдод» намозида доимо «Қунут» ўқишни эса Шофеъий ва Моликий мазҳаби суннати муаккада, деган. Шофеъий мазҳабида рукуъдан кейин жаҳран ўқилади.

Анас розияллоҳу анҳуга: «Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам Бомдод намозида «Қунут» ўқиганларми?» дейилганда: «Ҳа, рукуъдан кейин, бир оз муддат», деганлар». Бешовларидан фақат Термизий ривоят қилмаган.

Бошқа бир ривоятда: «Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам рукуъдан кейин бир ой «Қунут» ўқиганлар. Қориларнинг қотиллари зиддига дуо қилганлар», дейилган.

Шарҳ: Анас розияллоҳу анҳу «бир муддат» деганларида айнан ушбу иккинчи ривоятдаги бир ой муддатни кўзда тутганлар.

Бу «Қунут» ўқиш маълум сабабга кўра бўлган. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам Бани Салама қабиласига етмишта қоридан иборат бир жангчи гуруҳини юборганларида, улар хиёнат ва алдамчилик йўли билан ҳалиги қориларнинг ҳаммаларини йўлда қатл қилганлар. Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам қориларнинг қатл этилганига қаттиқ хафа бўлганлар ва уларнинг қотиллари зиддига Бомдод намозида бир ой дуои бад қилганлар.

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: «Аллоҳга қасамки, сизларга Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг намозларини яқинлаштираман», дедилар. Бас, Абу Ҳурайра Пешин, Хуфтон ва Бомдод намозларида «Қунут» ўқир мўминлар ҳаққига дуо қилиб, кофирларни лаънатлар эди». Муслим, Абу Довуд ва Насайлар ривоят қилишган.

Шарҳ: Бу ривоятда ровийнинг, аввало, Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳунинг:

«Аллоҳга қасамки, сизларга Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг намозларини яқинлаштираман» деган гапларини келтиришидан мақсади, у кишининг қилган ишлари ҳақида кейин айтилган гаплар ҳам Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг қилганларидан бўлиши кераклигига ишорадир. Яъни, Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳунинг Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламдан кўргани учундир, демоқчи.

Аmmo бу ишлар маълум сабабларга кўра бўлган бўлиши эҳтимоли кучли. Агар оддий ҳолатларда ҳам бўлганда бошқа саҳобийлардан ҳам ривоят қилинар ва улар ҳам ўқишар эди.

Яна ўша кишидан ривоят қилинади: «Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам Бомдод намозида охирги ракъатдаги «Роббанаа лакал ҳамд»дан кейин «Аллоҳумма Анжи ал-Валид ибн ал-Валид ва Саламата ибн Ҳишом ва Айяш ибн Аби Робийъа вал мустазъафийна минал мўминийн. Аллоҳумма ушдуд ватъатака ала Музара важъалҳа алайҳим ка синии Юсуфа. Аллоҳумма илъан лаҳяна ва Риълан ва Заквана ва Усайята асатиллаҳа ва Росулаҳу», дер эдилар. Сўнгра бу ишни: «Сенга ишда ҳеч нарса йўқ» ояти нозил бўлганда тарк қилдилар». Учовлари ривоят қилишган.

Шарҳ: «Қунут»даги дуонинг маъноси:

«Эй, бор Худоё, ал-Валид ибн ал-Валид, Саламата ибн Ҳишом ва Айяш ибн Абу Робийъа ва заиф мўминларга нажот бергин. Эй, бор Худоё, Ўз босқингни Музарга шиддатли қил ва унинг йилларини Юсуфнинг йилларидан қил. Эй, бор Худоё, Лаҳян, Риълан, Заквон ва Усайя (уруғларини) лаънатла. Улар Аллоҳга ва Унинг Расулига исён қилдилар».

Дуода номлари зикр қилинган кишилар машҳур саҳобийлар бўлиб, оғир аҳволга тушиб қолганларида Набий соллalloҳу алайҳи васаллам Аллоҳдан уларга нажот сўраб «Қунут»да дуо қилганлар.

«Музар» эса араб қабилаларидан бири бўлиб Исломга ва мусулмонларга қаттиқ душманлик қилганлари учун Пайғамбаримиз соллalloҳу алайҳи васаллам «Қунут»да уларнинг зиддига дуо қилганлар.

«унинг йилларини Юсуфнинг йилларидан қил» деганлари Юсуф алайҳиссаломнинг қавмини очлик-қаҳатчилик йилларига дучор қилганидек Музар қабиласини ҳам очлик - қаҳатчилик йилларига дучор қил, деганларидир.

«Лаҳян, Риълан, Заквон ва Усайя»лар Бани Салим қабиласидаги уруғларнинг номлари бўлиб, олдинги ҳадисда зикри келган етмишта қорини айнан шулар ўлдирган эдилар.

Тўртинчи ҳижрий санада Пайғамбаримиз соллalloҳу алайҳи васаллам Нажд аҳлини Исломга даъват қилиш учун, уларга Қуръон ўқишни ўргатиш учун аҳли суффалардан, қорилар, деб аталмиш етмиш кишини юбордилар. Улар «Маъдна қудуғи» номли жойга етганларида Омир ибн Туфайл бошлиқ юқорида зикр қилинган уруғларнинг одамлари қориларни хиёнаткорона ўлдирдилар. Қорилардан фақат Каъб ибн Зайд ал-Ансорий розияллоҳу анҳу қутилиб қолди, холос. Ҳолбуки, Пайғамбаримиз соллalloҳу алайҳи васаллам билан мазкур хиёнаткор қавмнинг қабиласи Бани Салим

Ўртасида аҳднома тузилган эди. Ана шундан сўнг Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам уларнинг зиддига Бомдод намозида «Қунут» ўқиб, бир ой давомида дуоибад қилиб лаънатладилар.

«Сўнгра бу ишни: «Сенга ишда ҳеч нарса йўқ», ояти нозил бўлганда тарк этдилар».

Шунинг ўзидан кўриниб турибдики, бундоқ «Қунут» вақтинча бўлган ва оят нозил бўлиб насх қилинган.

Анас розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: «Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам дунёни тарк қилгунларича Бомдодда қунут ўқишда бардавом бўлдилар». Дора Қутний, Абдурраззоқ ва ал-Ҳокимлар ривоят қилган.

Шарҳ: Ҳанафийлар бу маънони маълум қавмлар зиддига маълум вақт дуо қилингандан кейин тўхтаган деб биладилар.

Ҳасан ибн Али розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: «Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам менга Витрнинг Қунутида айтадиганим калималарни ўргатдилар: «Эй, бор Худоё, мени Ўзинг ҳидоят қилган шахсларинг ичида ҳидоят қилгин, менга Ўзинг офият берган кишиларинг ичида офият бергин. Ўзинг қарамоғингга олган кишилар ичида мени ҳам қарамоғингга олгин. Менга берган нарсаларингни баракали қилгин. Ўзинг қазо қилган нарсалар ёмонлигидан мени сақлагин. Албатта, Сен ҳукм қилурсан, Сенга ҳукм қилинмас. Албатта, Сен дўст тутган шахс хор бўлмас ва Сен душман бўлган иззатли бўлмас. Муқаддас бўлдинг Роббим ва олий бўлдинг». «Сунан» эгалари ривоят қилишган.

Насайй: «Ва соллаллоҳу алан набийи Муҳаммад»ни зиёда қилган.

Шарҳ: Аввал ҳадиснинг ровийси Ҳасан ибн Али розияллоҳу анҳумо билан яқиндан танишиб олайлик: Ҳасан ибн Али ибн Абу Толиб Ҳошимий ал-Қураший кунялари Абу Муҳаммад, оналари оламдаги аёлларнинг саййидаси, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг қизлари Фотимаи Заҳродурлар.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг набиралари ва бу дунёдаги райҳонлари, хулафои рошидинларнинг бешинчиси ва охиргиси, 12 имомнинг иккинчиси, жаннатдаги ёшларнинг саййиди, фасоҳатли, сўз устаси, яхшилиқни хуш кўрувчи, оқил, ҳалим, олийжаноб инсонлардан эди.

Ҳижратнинг учинчи йили Мадинада таваллуд топдилар. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам бу кишини жуда ҳам яхши кўрар эдилар.

Баро ибн Озиб: «Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам кичик Ҳасанни тиззаларига қўйиб олиб: «Эй, Аллоҳ, бу Ҳасанни яхши кўраман, сен ҳам буни яхши кўр», деб дуо қилардилар».

Ҳижратнинг 40 йили оталари Али ўлдирилгандан кейин, Ироқ аҳли Ҳасанга байъат беришди. Ҳасан билан бўлган кишилар Муовия билан жанг қилишликни маслаҳат бердилар. Муовия бу хабарни эшитиб, аскарларини уруш ҳолатига тайёрлади. Аскарлар «Маскан» деган жойда тўқнашганларида, Ҳасан бу урушда мусулмонлар қони кўп тўкиладиган ҳолатни кўрди. Шунинг учун, у киши Муовияни сулҳга чақирдилар. Ва халифалиklarини 6 ой давом этгандан кейин ҳижратнинг 41 йили Муовияга топширдилар. Фитналар барҳам топиб, мусулмонлар сўзи жам бўлганлиги учун бу йилни «Омул жамоа» йили деб номлашди.

Ҳақиқатда, мана шу ерда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг мўъжизалари зоҳир бўлди. Чунки Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Бу набирам Ҳасан сабабли Аллоҳ мусулмонлар орасидаги жамоатни ислоҳ қилади», деб марҳамат қилган эдилар.

Имом Ҳасан Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламдан бир нечта ҳадислар ривоят қилдилар.

Шунингдек у киши оталари Али, инилари Ҳусайнлардан ҳам ривоят қилганлар.

Бу зотдан Оиша, Шаъбий, Сувайд ибн Ҳафла, Шақийқ ибн Салама, Ҳубайра ибн Ярим, Мусаййиб ибн Нажоба, Муовия ибн Худайж, Исҳоқ ибн Башшар, Муҳаммад ибн Сирийн ва бошқалар ривоят қилишган.

Бу киши ривоят қилган ҳадисларни уч «Саҳиҳ» соҳиблари ўз китобларига киритишган.

Ҳасан ибн Али ҳижратнинг 50-йили вафот этдилар ва «Бақийъ»га дафн этилдилар.

Ушбу ҳадисда Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам Қунутни Витр намозида ўқиганликлари ривоят қилинмоқда.

Кўплаб саҳобалар ва фуқоҳолар жумҳури йил бўйи Витр намозида «Қунут» дуоси ўқилишини ихтиёр қилганлар.

Шофеъий мазҳаби ушбу ривоятда келган дуо сийғасини Бомдоддаги Қунутда ўқишни ихтиёр қилган.

Ҳанафий мазҳаби бўйича Витр намозида «Қунут» дуоси ўқилади. Витр намозининг учинчи ракъатида қироатни тамом қилганидан сўнг намозни бошлашдагига ўхшатиб такбир айтиб, икки қўлини кўтаради. Сўнгра қўллари киндиги остига қўяди ва «Қунут»ни ўқиб кейин рукуъга кетади.

Ҳанафий мазҳаби бўйича Витр намозида доимо ва мусибат тушганида қироатни ошкора қиладиган намозлардагина «Қунут» ўқилади. Бомдод намозида «Қунут» ўқиш мансوخ бўлган.

Имом Баззор, Табароний, Ибн Аби Шайба ва Таҳовийлар Ибн Масъуд розияллоҳу анҳудан қилган ривоятда: «Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам Бомдод намозида бир ой «Қунут» ўқиб сўнгра тарк қилдилар», дейилган.

Ҳанафий мазҳаби Витрда рукуъдан олдин «Қунут» ўқишга қуйидаги далилларни келтиришади:

1. Ҳазрати Умар, Али ибн Аби Толиб, Абдуллоҳ ибн Масъуд, Абдуллоҳ ибн Аббос, Убай ибн Каъблардан қилинган ривоятда: «Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг «Қунут»лари Витр рукуъдан олдин эди», дейилган.

2. Дора Қутний Ибн Аббос розияллоҳу анҳудан қилган ривоятда: «Витрда Қунутни қандоқ ўқишларига назар солиш учун Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам билан тунаб қолдим. Витрда рукуъдан аввал «Қунут» ўқидилар. Сўнгра онам Умму Абдга, бориб, у зотнинг аёллари билан тунаб қолинг, назар солинг-чи, Витрда қандоқ қилиб «Қунут» ўқир эканлар, дедим. Бас, келиб менга у зотнинг рукуъдан олдин «Қунут» ўқиганлари хабарини бердилар».

3. Юқорида зикр қилинган Ҳасан ибн Али розияллоҳу анҳунинг ҳадислари ва бошқа кўплаб ҳадислар.

Ҳанафий ва Моликий мазҳаблари «Қунут»да ўқиладиган дуога ушбу далилни келтирадилар: Имом Абу Довуд Холид ибн Аби Имрондан ривоят қилади: «Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам Музарнинг зиддига дуо қилаётганларида бирдан Жаброил келди ва У зотга, жим, деб ишора қилди. У зот жим бўлдилар. Бас, у: «Эй, Муҳаммад, албатта, Аллоҳ сени

сўконғич қилиб ҳам, лаънатловчи қилиб ҳам юборгани йўқ. Албатта, сени оламларга раҳмат қилиб юборди. Сенга ишдан ҳеч бир нарса йўқдир», деди. Сўнгра «Қунут»ни ўргатди:

«Аллоҳумма иннаа настаъийнука ва настаҳдийка ва настағфирука ва натубу илайк. Ва нуъминубика ва натаваккалу алайк. Ва нусни алайкал хойра куллаҳ. Нашкурука ва лаа накфурук. Ва нахлаъу ва натруку ман яфжурук. Аллоҳумма ийяка наъбуду ва лака нусолли ва насжуду ва илайка насъа ва наҳфиду. Ва наржу раҳматака ва нахша азабака. Инна азабака бил куффаари мулҳиқ».

Дуонинг маъноси:

«Эй, бор Худоё, албатта, биз Сендан ёрдам сўраймиз, Сендан ҳидоят сўраймиз, Сенга истиғфор айтамиз ва Сенга тавба қиламиз. Ва Сенга иймон келтирамиз ва Сенга таваккал қиламиз. Ва Сенга шукр келтирамиз, куфр келтирмаймиз. Ким Сенга фожирлик қилса, уни ажратамиз ва тарк қиламиз. Эй, бор Худоё, Сенгагина ибодат қиламиз, Сенгагина намоз ўқиймиз ва сажда қиламиз, Сенгагина интиламиз ва шошиламиз. Ва Сенинг раҳматингни умид қиламиз ва азобингдан қўрқамиз. Албатта, Сенинг ҳақ азобинг кофирларга етгувчидир».

Саҳобаи киромлар ушбу дуога иттифоқ қилганлар, бу дуо ҳазрати Умар ва у кишининг ўғиллари Абдуллоҳ ибн Умарнинг дуолари сифатида ҳам машҳур бўлган. Мазкур дуонинг маъносини яхшилаб ўрганиб, унга амал қилишга ўтиш жуда яхшидир.

«Ҳадис ва ҳаёт» китобининг 5-жузи

Ушбу китоб Ўзбекистон Республикаси Дин ишлари бўйича қўмитанинг 2024 йил 23 январдаги 03-07/362-рақамли хулосаси асосида тайёрланди.